

Тақриз

ба диссертатсияи Воҳидова Нодири Абдусатторовна дар мавзӯи «Хусусиятҳои фарҳангҳои фразеологӣ дар забонҳои гуногунсоخت (дар мисоли забонҳои тоҷикӣ, русӣ ва англисӣ)» барои дарёфти дараҷаи номзади илмҳои филологӣ аз рӯйи ихтисоси 10.02.00 – Забоншиносӣ (10.02.20 – Забоншиносии муқоисавӣ-таърихӣ, қиёсӣ ва муқобилавӣ). – Хучанд, 2022. – 179 саҳ.

Фарҳангҳои фразеологӣ дар таҳқиқ ва таълими забонҳо ҳамчун манбаи илмӣ ва амалӣ хидмат менамоянд. Онҳо воситаи муҳими ташкили корҳои таҳқиқотӣ ва таълимӣ ба шумор мераванд.

Принсипҳои созмони фарҳанги фразеологӣ талаб менамоянд, ки дар сарсухани фарҳангнома ё дар мақолаи алоҳидаи илмӣ ба сохтори он воридшаванда нуқтаи назари мураттиб оид ба хусусиятҳои воҳидҳои фразеологӣ ба таври муҷаз баён карда шавад, ки мутолиакунандагонро ба фаҳмиши моҳияти воҳидҳои фразеологӣ, ҳел, хусусиятҳои сохторию маъноӣ ва усулҳои шарҳи моддаҳои фразеологӣ ошно намояд.

Таҳлил нишон медиҳад, ки маводи назарию амалии фарҳанг бояд дар сатҳи дастоварди илми муосир қарор ёфта, ба луғатнигорон ва истифодабарандагони фарҳанг ҳамчун маълумоти бозътимод хидмат намояд, ки барои таҳқиқоти минбаъда ва огоҳона ба кор бурдани фарҳангҳо зарур аст.

Мақсади асосӣ аз интихоби мавзӯи диссертатсияи унвончӯ Воҳидова Н.А. «Хусусиятҳои фарҳангҳои фразеологӣ дар забонҳои гуногунсоخت (дар мисоли забонҳои тоҷикӣ, русӣ ва англисӣ)» таҳлили ҳарчонибаи фарҳангҳои фразеологӣ дар муқоисавии типологии забонҳои гуногунсохти тоҷикӣ, русӣ ва англисӣ мебошад. Дар таҳқиқи муқоисавии масъалаҳои ду забон алҳол ҳеле рисолаҳои номзадӣ ва ҳатто докторӣ таълиф ва ҳимоя гардидаанд, вале теъдоди рисолаҳои ба муқоисаи типологии се забони гуногунсоخت бахшидашуда ҳанӯз ҳеле кам аст ва вобаста ба забоншиносии тоҷик метавон танҳо диссертатсияҳои номзадии Назирова М. дар мавзӯи «Воҳидҳои фразеологӣ бо ҷузъи

ифодакунандаи ранг дар забонҳои англисӣ, русӣ ва тоҷикӣ» – Душанбе, 2009; Шарипова З.М. «Таҳлили семантикӣ-сохтории вохидҳои фразеологӣ дар забонҳои тоҷикӣ, арабӣ ва русӣ» – Душанбе, 2011 ва Арипова М.Х. «Майдони “эҳсосот” дар фразеологияи забонҳои гуногунсистема (аз рӯйи маводи забонҳои англисӣ, русӣ ва тоҷикӣ)» – Душанбе, 2018-ро ном бурд.

Чунонки дар болотар зикр кардем, диссертатсияи Воҳидова Н.А. ба мавзӯи фразеографияи забонҳои тоҷикӣ, русӣ ва англисӣ бахшида шуда, аз се боб ва нух банд фароҳам омадааст.

Боби якум “Аз таърихи ташаккули фразеографияи забонҳои гуногунсохт ном дошта, дар се банд масъалаҳои нақши фразеографияи тоҷик (банди 1), аз таърихи ташаккули фразеографияи русӣ ва нақши он дар тадвини луғатҳои русӣ-тоҷикӣ ва тоҷикӣ-русӣ (банди 2), фразеографияи англис дар масири таърих ва нақши он дар тадвини луғатҳои англисӣ-тоҷикӣ ва тоҷикӣ-англисӣ (банди 3) мавриди омӯзиши қарор гирифтааст. Бандҳои мазкур маълумоти муқаммалро оид ба пайдоиш ва марҳалаҳои инкишофи фарҳангҳои фразеологӣ дар забонҳои тоҷикӣ, русӣ ва англисӣ дар бар гирифтааст.

Боби дуюм – “Нақши фразеография дар рушди фразеологияи забонҳои гуногунсохт” аз қисматҳои асосии диссертатсия маҳсуб ёфта, дар он суҳан аз афкори мурағбатҳои фарҳангҳои фразеологии тоҷикӣ, русӣ ва англисии забонҳои мазкур меравад, ки дар он масъалаҳои фразеология мутобиқ ба принсипҳои хоси луғатнигорӣ мухтасару дақиқ таҳқиқ карда шудаанд.

Дар диссертатсия заминаи асосии таҳлилро се манбаи фарҳангӣ ташкил кардаанд: **дар забони тоҷикӣ** - “Фарҳанги ибораҳои рехтаи забони адабии тоҷик”-и М. Фозилов бо сарсухани муфассали илмӣ; **дар забони русӣ** – нашри 4-уми “Фарҳанги фразеологии забони русӣ” бо мақолаи алоҳидаи илмии А.И. Молотков бо номи “Фразеологизмҳои забони русӣ ва принсипҳои шарҳи онҳо”; **дар забони англисӣ** – дар нашри

3-юми “Фарҳанги фразеологии англисӣ-русӣ” мақолаи илмии А.В. Кунин бо номи “Мафҳумҳои асосии фразеологияи англисӣ ҳамчун фанни лингвистӣ”.

Дар сарсухан ва мақолаҳои номбурда афкори фарҳангшиногонии маъруф, дар бандҳои муфассал ба моҳияти категорияҳои фразеологӣ ҳарчониба назар карда шудааст. Чунончи, дар фарҳангҳои русӣ ва англисӣ ҷанбаи назариявии воҳидҳои фразеологиро метавон аз номгузориҳои бандҳо дарк кард. Аз ҷумла, дар мақолаи “Фарҳанги фразеологии русӣ” (А.И. Молотков) бандҳо чунин гузориш ёфтаанд: “Аломатҳои категориалии фразеологизмҳо”, “Фразеологизм ва калима”, “Шакли хоси фразеологизм”, Шаклҳои парадигмавии фразеологизм”, “Фразеологизм ва ғайрифразеологизм”, “Тавзеҳи хусусиятҳои таърихӣ-замонӣ ва услубии фразеологизмҳо” “Таносуби лексикӣ ва грамматикӣ фразеологизмҳо бо калима дар нутқ” ва ғ.

Дар мақолаи илмии “Фарҳанги фразеологии англисӣ-русӣ” (А.В. Кунин) дар номи бандҳо истилоҳоти хос ба кор рафтаанд, ки далели илмияти масъалаҳои таҳлилшаванда мебошанд, ба мисли “Навъҳои вобастагии ҷузъҳои воҳидҳои фразеологӣ”, “Масъалаҳои сохторӣ-семантикӣ бетамсилагии (“немоделированность”) воҳидҳои фразеологӣ”, “Устуворияти воҳидҳои фразеологӣ”, “Қаринанокии фразеологизм ва синонимияи сохторӣ”, “Мунфасилшаклии воҳидҳои фразеологӣ”, “Навъҳои таркибҳои устувори калимаҳо бо хосияти ғайрифразеологӣ” ва ғ. дар мақолаҳо бо мақсади тасдиқ ва ё инкори афкори баҳснок андешаҳои як қатор забоншиносони рус ва хориҷӣ ба риштаи таҳлил кашида шудаанд.

Мақолаҳои номбурда аксар бо услуби илмӣ-академӣ таълиф ёфтаанд. Хидмати унвонҷӯ Воҳидова Н.А., пеш аз ҳама, дар он аст, ки назарияи мураккаби мутахассисони сатҳи ҷаҳониро ба забони тоҷикӣ манзур ва маънидод кардааст, дар акси ҳол маълумоти арзишманди

илмии манбаъҳои муҳим аз мадди назари олимон ва омӯзгорони тоҷикзабон дур бимонад.

Боби сеюми диссертатсия “Усулҳои шарҳи ВФ дар фарҳангҳои фразеологӣ забонҳои гуногунсоخت (дар мисоли тоҷикӣ, русӣ ва англисӣ)” ба шарҳи интихоби зикри моддаҳои фразеологӣ, аломату усулҳои шарҳ ва тавзеҳот дар забонҳои таҳқиқшаванда бахшида шудааст. Усули муқоисавӣ-типологии таҳқиқ имкон додааст, ки унвонҷӯ умумият ва тафовутҳои фарҳангҳои фразеологиро дар ин бобат низ нишон диҳад, ки хулосаҳои он мушаххасан дар охири боби 3-юм зикр ёфтааст.

Он чӣ гуфта шуд ба аҳамияти назариявии рисола мансуб аст. Мувофиқи талаботи Низомномаи шӯрои диссертатсионӣ аҳамияти амалии кор аз рӯи натиҷаҳои таҳқиқот дар тавсияҳо баён ёфтааст.

Ногуфта намонад, ки дар диссертатсия баъзе норасоӣҳо ба назар мерасанд, ки онҳоро бояд бартараф кард:

1. Дар матни диссертатсия баъзан такрори фикр мушоҳида мегардад (ишора шуд).
2. Дар боби 1-ум ибтидои фарҳангшиносии тоҷикӣ “Луғати фурс”-и Асадии Тӯсӣ ном бурда шудааст, аммо дар боби 3-юм “Чароғи ҳидоят” омадааст. Шояд аз ҷумла калимае афтода бошад, чунки “Чароғи ҳидоят” фарҳанги фразеологӣ мебошад.
3. Дар матни диссертатсия чанд хатоҳои имлоиву китобатӣ мавҷуданд, ки ислоҳашон мушкул нест.

Дар охир андешаҳоро метавон чунин **хулоса** кард: мазмуни диссертатсияи бо ном ва шиноснома (шифр)-и ихтисос мувофиқ аст, мавзӯ марбут ба амалисозии стратегияи давлатии рушди забонҳои тоҷикӣ, русӣ ва англисӣ ва тақмили таълими онҳо мебошад, теъдод ва мазмуни интишороти муҳтавои диссертатсия ва авторефератро ифода менамояд, барои татбиқи натиҷаҳои таҳқиқот тавсияҳо дода шудаанд,

диссертатсия махсули ҷустуҷӯҳои илмии доктараб Воҳидова Н.А. мебошад.

Диссертатсияи Воҳидова Нодира Абдусатторовнаро дар мавзӯи «Хусусиятҳои фарҳангҳои фразеологӣ дар забонҳои гуногунсохт (дар мисоли забонҳои тоҷикӣ, русӣ ва англисӣ)» бо назардошти ислоҳи норасоҳои ба Шӯрои диссертатсионии 6D KOA – 037 назди МДТ-и «Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобоҷон Ғафуров» ба ҳимоя тавсия кардан мумкин аст ва ҳуди муаллиф Воҳидова Н.А. шоистаи дараҷаи илмии номзоди илмҳои филологӣ мебошад.

Муқарриз – номзоди илмҳои филологӣ, дотсенти
кафедраи забонҳои хориҷии Донишгоҳи давлатии
ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон:

Пӯлодова Н. Ю.

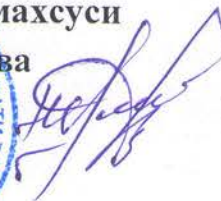
Нишона: микроноҳияи 17, бинои №1

Тел.: (+992) 928355522

E-mail: npulodova@inbox.ru

Имзои номзоди илмҳои филологӣ, дотсенти
кафедраи забонҳои хориҷии Донишгоҳи давлатии
ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон Н. Ю. Пӯлодоваро
тасдиқ менамоем.

Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси
Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва
сиёсати Тоҷикистон

Мирпочоев И.Х.